

Aizea, aizea ta aizea!!!

Aurtengo ilbeltzaren 31 g. *Zeruko Argia-ren* 101 g. zenbakian irakurri det gauza bildurgarria. Arrezkero, esan oi dan bezela, ez jan eta ez lo nabil. Eta uste det Durango inguruko biztanleak nere eran ibilliko dirala. Gutxiagotarako alda ba? Gure gañean dira egurrak! Galduak gera!

Zer dalakoz?

Ara, Len, Durango'n da bere inguruetan bizi geranok, naikoa lan degu bizitzen. Ez etxe errentak illean milla pesetatik gora daudelako, ez eta okela eun da berrogei pesetara kiloa eldu dalako, ez. Arnasa artzeko aizea palta degulako. Eta arnasik artu gabe ezin bizi.

Len, zortzi milla biztanle bizi giñan lekuetan, orain ogeta zortzi milla bizi gera gutxienez. Len, bi bizitzako etxeak zuten leku berdin samarrean, orain ogeita zortzi bizitza egiten dituzte. Eta au txarragoa! Pamili bat bizitzeko tokian, iru sartzen dira, eta or bizi dira, alkarren gañean, iru lo-gela dituan bizitzan iru senar-emazte aldi, eta zazpiren bat ume. Senar-emazte batzuek bi edo iru umedun badira, artzen dituzte bost edo seiren bat gizon ostatuz etxen, eta orra or bertan ix-tillu berdiña.

Entzun egidazute, mesedez, *Zeruko Argia-n* irakurri dedana. Bilbao ta Barakaldo inguruan industri larregi dutela; tokirik ezak eta biztanle geiegiak dakarten naaste izugarriaz konturatu dirala eta, an arnasa obeto edo zerbait lasaiago artu dezaten, Durango ingurura datozela iñun diran lantegi ta jendetzak. Augaitik esan det gure gañean dirala egurrak.

Jaiok arnasa artzeko eskubidea degula ezin ukatu, eta bizi geran bitartean eguzki azpian lekua bear degula. Baña umetan ikasi genduan Fisikak dionez, gauza bik ezin lezateke leku bat bete, eta bat dagoan tokian beste bat sartzeko, lengoak kendu egin bear du andik.

Au, len onela zan, baña ez dakit oraingo Fisika berrian, atomoaren mirariatik onuntzako Fisikan, orrela bada. Fisika berri onek egingo leuken miraririk aundiena, Durango inguruan 300.000 persona sartzea, ta eurai arnasik ez paltatzea izango litzake.

Ez jan da ez lo nabillen egun abetan, gauza askotxo pentsatu ditut, eta ara bat. Poligono industrial ikaragarri oiek, zergaitik ez jaso itxaso zabalean? Or baitegu nai aña leku, ta ur zikin da beste zikinkeriak erraz kentzeko lekua. Egin bezela bota kanpora, eta kitto.

Bai-baña, gero oroitu naiz nere aitona zanak esaten zuanaz: "Kendu, kendu itxasoari lekuak, egin etxeak eta paseo-tokiak eta abar... Or etorriko dek iñori ezer abisatu gabe injinerua, bere terrenoak norraño ziran ondo dakiana, eta *au neuri kendua, au ere bai* esanda, ordu gutxitan egingo dek bere lekuen jabe. Orain Donostia'n-da, Orio'n-da, beste leku batzuetan jazo dan bezela.

Aizu, baña... itxasoari bere lekurik batere kendu gabe, ez aal liteke, ba, poligono industrial ori itxasoan jaso? Edesti aurreko denboretan egiten ziran, ba, leku batzuetan, uretan, "palafito" esaten zaion eran, etxeak eta erritxoak uraren erdi-erdian, egurrezko abe batzuen gañean. Zozokeririk ez esateko? Egurrezko abe batzuetatik itxasoan bearko litzaken arri-oiñetara dagoan ezberdintasuna salbatzeko lain indar, ez al du, ba, gaur eguneko teknikak? Zertarako dira, ba, galtzairu, kristal, iraulikak eta beste orrelako gai bikañiak? Ipar Amerika'n ainbeste gauza egiteko erabiltzen diranak? Eta nun dituzu plastik, nylon eta beste orrelako gai miragarriak?

Nun-edo-nun entzun det, itxasoraño joan gabe, Durango inguruan bertan ere 300.000 pertsona bizitzeko gomazko etxeak egin litezkeala. Etxe txiki-txikiak, gomazko orma sendoakaz, eta etxe bakoitzean, guk butano degun bezela, etxea aunditzeko auspo bat, bizikeleten gomak puztutzeko erako infladora bezelakoa. Baña puztutzalle orrek aberiren bat duanean (ba dakizu: umeak diran lekuan gauza segururik ez), bat-batean etxe guztia kixkur-kixkur egiten omen da, sudur-zapiak gordetzeko daukagun kaja baño txikiago... Eta barruan zeuden pertsonak? Eta, batez ere, aur gaixoak? Bonberoak ez dute zer egitiñik, sua danean bezela. Biztanle bakoitza mats-patsen tamañakoa. Aiek ez dute geiago aizerik bear arnasa artzeko.

Mundu ontako zazpi gauza arrigarrienetako bat bezela ikasi genduan Babilonia'ko uri aundi ederrean Semiramis'ek eginda ziralda lorategi eskegiak, eskegita edo ixekita zeudenak, Portugalete'ko zubi ospetsua bezela. Nonbait Babilonia'n ere, leku aundiak ziran arren, jendea geiago, eta zerbait asmatu bear.

Ara, bada, Anboto'tik Oiz'era zubi zabal bat egiten badute, Bilbao inguruan larregi diran lantoki ta bizitoki guztiak egiteko lain leku ba litzake. Eta aizea, arnasa artzeko.

Atlantida'rekin ere zori txarra izan genduan. Zer buruzbide izan zuan, bada, ugarte edo lurralde aundi ark bere burua itxaspean ezkutatzeko? Orrelako iñozokeririk egin ez bazuan, orain or izango genduan iñun diran lantegi berri, industri astun eta ariñak jasotzeko lekua. Eta arnasa artzeko, berriz, itxasoko aize garbia.

Beste gauza bildurgarri bat ere sortu lezake Durango inguruan 300.000 pertsona sartze orrek. Jendetza guzti orrentzat lantegiak, etxeak, illerriak, ipkastolak, eleizak, pasea-lekuak eta abar egitean, nun creingo dira porruak eta azaak? Tipulak eta lusagarrak? Zer janda bizi bear degu?

Erremedio moduko gauza bat datorkit burura. Etxe berrientzat oñarriak ipintzeko ateratzen dan lurra, alde batean utzi dezatela eta gorde. Etxea bukatzean, tellatuaren orde, Sortaldeko etxeak bezela azotea egin, eta lur aiek danak azotea oietara eraman eta baratza ederrak egin. Etxe bakoitzeko biztanleak txandaka erabili litzateke baratza oiek. Eta nor noren atzetik izango dan jakiteko, notario jaun batek egin dezala zozketa, danen aurrean. Notario jaunak orretarako dira, zozketak egiteko, eta ez il zorian daudenen azken naiak idazteko bakarrik. Eta zozketa oiek urteoro berritu bear dira, notarioak orretarako daude-ta.

Esan bearrik ez, zazpi edo amargarren bizitza gañean dagoan baratzara, golderik eta idi-parerik ezin eraman izango dala, baña jakin det asmatu bear dituztela atxur txiki pollit batzuek, tximistindarragaz lana ondo egingo dutenak. Norberak eramatea, beste lanik ez.

Eta elektronika apur bat sartu ezker, berriz, orixe ere ez. Esan: "Ezkerreko lauki aundian letxugak, eskuikoan lusagarrak, aureko lur zatian porruak, atzekoan azaak", eta kitto. Eta dotore asko egingo ditu batere utsegite gabe, esandako lekuan.

Gaizki diot. Esan bearrik ere ez da izango. Aski izango da pentsatzea. Pertsamentua irakurtzen duten makinak ere asmatu omen dira-ta.

AZPEITIA'TAR JULENE.

Durango, Otsaila, 1965.

